

Stateridetta

den 3 juli 1940.

I statsråd hos Kongen på den Norske legasjon den 3. juli leste Kongen opp den henvendelse han hadde fått fra Stortingets Presidentskap gjennom legasjonen i London.

Han leste deretter opp det svar han ville sende. Henvendelsen og svaret følger nedenfor. Kongens svar fantt enstemmig tilslutning hos Regjeringen.

Stortingets Presidentskap ber Dem overbringe Hans Majestet Kong Haakon personlig følgende ærbødige forespørring:

Efter at Oslo og de omkringliggende distrikter den 9 april og de følgende dager var blitt besatt av tyske tropper og herr Vidkun Quisling under Regjeringens fravær hadde ansøtt seg berettiget til aa danne regjering, framstillet det seg for nordmenn av alle yrker og samfundsklasser i det besatte område som nødvendig under okkupasjonen aa faa etablert en ordning, som sikret befolkningen mot uheldige lidelser. Av denne grunn ble Administrationsrådet med de tyske okkupasjonsmyndigheters tillatelse oppnevnt den 15. april for aa lede den civile forvaltning i de besatte områder. Det ble paa fermsamt gjort forsøk paa aa komme i forbindelse med Deres Majestet for aa faa godkjent denne ordning. De dette ikke lykkedes, fant Høyesterett aa burde foreta opprøpelsen av landet.

Denne skrift bidrag til aa skape ordnede forhold og har gitt befolkningen den trygghet som har vaert mulig under de herskende omstendigheter.

Efter at hele landet var besatt av tyske tropper og Kongen og Regjeringen hadde forlatt landet, kom spørsmålet opp om aa endre denne ordning. De medlemmer av Stortingets Presidentskap, som har kunnet komme tilstede, har derfor sammen med representanter for de fire store politiske partier og Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon vaert samlet i Oslo siden 14. juni aa hatt raadslagninger, delvis sammen med Administrationsrådet.

Paa grunnlag av disse raadslagninger mellem de ovannevnte representanter ble det truffet følgende ordning med de tyske myndigheter:

"Da Kongen og hans regering befinder seg utenfor Norge og derfor er forhindret fra aa utføre de funksjoner, som etter forfatningen er paalagt dem, saa Stortingets Presidentskap det som sin plikt mot landet og folket aa oppnevne et Riksraad.

Stortinget innkalles derfor for aa gi sitt samtykke til dette skritt og for aa treffe nærmere vedtak om Riksrådets fullmakt, naar det gjølder landets forvaltning.

Stortingets Presidentskap foreslagger for Stortinget foreslag om aa fatte saaadant vedtak:

1. Den fullmakt som ble gitt regjeringen Nygaardsvold i møte den 9. april er ugyldig.
2. Regjeringen Nygaardsvold kan ikke lenger godkjennes som regering.

3. Da Kongen er utenfor landets grenser, er han ute av stand til aa utføre sine forfatningsrettelige funksjoner.

"Arnt: Til dette punkt meddeler Presidentskapet at det i forbindelse av situasjonen har henstillet til Kongen aa gi avkall paa sine forfatningsrettelige funksjoner for seg og sine hns."

Riksradet overtar inntil videre Regjeringens forretninger og Kongens forfatningsrettelige funksjoner. Nyvalg til Stortinget utsettes til etter freislutningen, idet det paalegges Riksradet aa anerkende nyvalg saa snart forholdene tillater det, men senest tre maaneder etter freislutningen.

5. De stortingsmedlemmer som for tiden befinder seg i utlandet, blir tiden innkalt under resten av Stortingets funksjonstid og gis ikke adgang til aa ta del i møtene.
6. Inntil nyvalg faar Riksradet fullmakt til i samvær med punkt 4 aa fatte alle vedtak som er paakrevet for landets vel.
7. Norges konstitusjonelle statsform som kongerike skal bli staende egenaa i framtiden.

Som det vil forstaaes er det en forutsetning for denne ordning, at Kongen gir avkall for seg og sine hns paa sine forfatningsrettelige funksjoner. Og av hensyn til folkets velferd og landets framtid retter

vi, saa smertelig det enn fæles i norske sinn, en inntrengende hns til Deres Majestet om aa etterkomme vaar henstilling herom.

I tillit til, at Deres Majestet vil forstaa vaar handlingssatte, ber vi om aa faa meddelelse om Deres Majestets beslutning senest den 13. juli.

Oslø den 27. juni 1940.

I dyb ærbødighet

Magnus Nilssen. Gabriel Høeild. P. Thorvik. Mari Valen.
Ivar Lykke (av Høyres Gruppe tilforordnet Presidentskapet.)

*****

Paa denne henvendelse har Hans Majestet K o n g e n den 3. juli sendt følgende svar:

Til Norges Stortingets Presidentskap.

Jeg har mottatt henvendelse av 27. juni 1940 fra Stortingets Presidentskap og har i full forstaaelse av mitt personlige ansvar og av situasjonens alvor samvittighetsfullt overveiet den for vaart land saa skielstnede beslutning som er omhandlet i Presidentskapets skrivelse.

Jeg kom til Norge i 1908 etter kallelse fra det norske folk og jeg har i de forløpne aar etter beste evne søkt aa oppfylle de plikter som derved ble paalagt meg.

Mitt nye Fedreland ble meg uendelig dyrebart og jeg ble knyttet til det norske folk med inderlige haand. Mitt valgeraak "ALT FOR NORGE" har alltid vaert og er framdeles bestemmende for mine handlinger, og kunne jeg bli overbevist om at jeg i denne stund ville tjene mitt folk best ved aa gi avkall paa mitt kongelige hverv eller kunne jeg ha sikkerhet for at der bak Stortingets Presidentskap i denne sak stod et flertall av det norske folk, ville jeg - hver dypt det enn ville smerte meg aa skilles fra Norge - følge den henstilling som Presidentskapet har rettet til meg.

Jeg ser av Presidentskapets skrivelse at det foreslag som Presidentskapet har tenkt aa legge fram for Stortinget, er blitt til staaende om avtale med de tyske okkupasjonsmyndigheter i Norge. Det er

4.
saaledes ikke uttrykk for en fri norsk beslutning, men resultatet av en tvangsmakt utværd ved fremmed militær okkupasjon.

Det fremgaar videre av skrivelsen at de stortingsmenn som har utnævnt seg denne tvangsmakt ved at de opphold utenfor Norges grenser ikke skal dra adgang til at delta i de møter som skal træffe avgjørelse om det nevnte forslag.

Stortinget i 1914 beværet et helt motsatt prinsipp, idet det nekter at godkjenne mandatet for de stortingsmenn som måtte fra distrikter besatt av fremmed krigsmakt. Det bygde paa den logiske betraktningssammenheng at slik okkupasjon maatte binde stortingsmennenes vedtaksfrihet; hvil skal de representanter - deriblant Stortingets president -, som fremdeles har sin vedtaksfrihet, bli utelukket fra Stortinget, mens de som lever undertrykket av fremmed makt skal vaare alene om at avgjøre landets skjæbne.

Jeg ville svikte mine konstitusjonelle plikter ved at godta vedtak, som kan bli gjort av et Storting sammekalt under slike vilkaar.

Det heter i Presidentskapets forslag, punkt 3: "Da Kongen er utenfor landets grenser, er han ute av stand til at utvæ sine forfatningsrettelige funksjoner."

Norges Grundlov paragraf. 11 fastslaaer uttrykkelig at Kongen kan vaare inntil 6 måneder utenfor landet uten Stortingets samtykke, og med slikt samtykke ennna lenger. Er Kongen utenlands i felt tyder bestemmelsen i Grundlovens paragraf. 41 paa at noe saerlig samtykke i det hele tatt ikke trenges.

I Stortingssæde paa Elverum den 9. april 1940 uttalte Presidenten ved Stortingets enstemmige tilslutning, at Kongen og Regjeringen om det skulle bli nødvendigt av hensyn til en fri og uavhengig styrelse maatte kunne ta opphold utenfor landet, uten at det herunder ble antydnet noen tidsbegrensning. Det er saaledes intet konstitusjonelt grunnlag for den påstand at jeg ikke kan utvæ det hvor som Grundloven paaligger meg.

Den maaværende norske regjering under ledelse av statsminister Nygaardsvold ble utnevnt den 19. mars 1935; denne regjeringssammensetning har senere undergaaet en del endringer, saerlig ved utnevning av

5.
statsråder tilhørende andre politiske partier enn det som Regjeringen opprinnelig gikk ut fra. . . Dermed er skapt en nasjonal regjering som har hatt Stortingets enstemmige tillit, uttrykkelig tilkjennegitt ved vedtak i dette møte 9. april isaar.

Idetlige norsk konstitusjonell praksis har Stortinget full rett til at tilbakekalle en gitt tillitsærklæring; men dette ma i tilfelle gjøres av et Storting som handler under full konstitusjonell frihet og som ikke vilkaarlig er blitt berøvet en rekke av sine medlemmer. Intet av disse vilkaar blir opplyst ved den forsamling som Presidentskapet kan skal innkalle.

I avtalen mellom Presidentskapet og de tyske okkupasjonsmyndigheter er sagt at heller ikke den norske regjering kan utvæ/ferdningssmessige funksjoner, fordi den befinner seg utenfor Norge. Jeg og Regjeringen har intet høyere ønske enn at vi kunne faa utvæ vaart virke innenfor landet; det er bare fremmed makt som har tvunget regjeringen til sammen med meg midlertidig at forlate landet. Vi har gjort dette i overensstemmelse med Stortingets vedtak for saa vidt mulig at bevare et fritt og uavhengig norsk riksstyre.

Kan det bli skapt slike vilkaar i Norge at jeg og Regjeringen kunne vende tilbake til landet for der at fortsette vaar gjerning i full frihet, ville det syblikkelig bli gjort. Den selvrådelige forutsetning for dette maatte vaare at all fremmed krigsmakt forlater landet. Den ordning med de tyske okkupasjonsmyndigheter som Presidentskapet har gjort avtale om, forutsetter imidlertid at den tyske okkupasjon fremdeles skal bli oppretholdt og under disse omstendigheter ser jeg ingen mulighet for at et fritt norsk riksstyre kan bestaa innenfor Norges grenser.

Da det i Presidentskapets forslag er entalt at hvalg til Stortinget iføret kan bli holdt "etter fretslutningen", forutsettes altsaa at Norge ikke kommer til at faa fred fækrigen mellom sternaakene er iført til ende. Hori har Presidentskapet utvilsomt rett, men dermed er det ogsaa klart at den foresatte ordning ikke hjelper det norske folk til den fred som det saa sterkt langter etter.

Avtalen med de tyske okkupasjonsmyndigheter tjener heller ikke til at fremme flere av de økonomiske interesser som er saa viktige for folkets velferd. Jeg minner om at de tyske krav til den norske regjering ved overhallet paa landet natt til 9. april kl. a. gikk ut paa en fullstendig økonomisk avsperring av Norge i forholdet til alle vestlige land i og utenfor Europa. Og viktige økonomiske interesser ville under en ny regjering slik som planlagt ved oppnevning av et "Riksråd" komme til at bli enda mer skadelidende enn de er nå, istad den ikke vil kunne overta de livsviktige interesser i utlandet, som den nåværende regjering nå verdtar.

Jeg vil videre peke paa en side ved det foreliggende spørsmål, som ikke er berørt i Presidentskapets skrivelse, men som skarpt betyr den ordning det her gjelder. Jeg sikter til emfanget av den myndighet som det planlagte Riksråd skulle faa. Jeg vil ikke komme nærmere inn paa det faktum som er saerbart for alle at Riksrådet i praksis vil maatte følge tyske direktiver saa lenge den tyske okkupasjonen av Norge bestaar; men jeg vil understreke det som framgaa av det vedtak som i disse dager er kunngjort fra den tyske regjering i Berlin om at ingen fremmede stater faar ha diplomatisk representasjon i Oslo, og at Norges utenrikspolitikk vil bli ledet av utenriksdepartementet i Berlin.

Derved er det tydelig sagt at det nye Riksråd i Oslo ikke representerer et selvstendig rike men bare et lydrike under Tyskland. En abdikasjon fra min side ville altsaa ikke engang forvælt være til fordel for et selvstendig riksstyre i Norge; Riksrådet ville ikke faa alle de forfatningsmessige funksjoner som tilkommer Kongen.

Jeg kan ikke se at Stortingets Presidentskap har noe som helst forfatningsmessig grunnlag for å utføre de lovlige stortingetsvedtak som hittil er gjort. Det er tvortimst helt saerbart at hele den foreværende ordning er forfatningsstridig.

Det er mig ikke mulig å innse at jeg ville handle i fedrelandets interesse ved å lye meg for den henstilling som Presidentskapet har rettet til meg, hvorved jeg ville godta en ordning som strider mot Norges Grundlov og som med maakt stjaa paa tvangset det norske folk.

Jeg ville derigjentaen framvike det prinsipp som gjennom hele min Regjeringsstid har vært ledetråden for mine handlinger, nemlig strengt å holde meg innenfor rammen av forfatningen.

Det norske folks frihet og selvstendighet er for meg Grundlovens første bud, og jeg mener å følge dette bud og å verne det norske folks interesser best ved å holde fast ved den stilling og den oppgave som et fritt folk ga meg i 1905.

H A A K O N .